



ศรัทธาวิวัฒน์ในกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง¹

อาจารย์พัฒนปกรณ์ ลีลาฤทธิ์
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

“ศรัทธา” คือความรู้สึกที่เกิดจากกระบวนการทางจิตใจของมนุษย์ ซึ่งถูกพัฒนามาจากความเชื่อในเหตุผลของตนเป็นที่ตั้ง ต่อเมื่อเวลาผ่านไปปัจจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งจากสิ่งเร้าภายในและสิ่งเร้าภายนอก เช่นจากประสบการณ์ที่ตนเองเคยได้รับ หรือจากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว เหล่านี้หล่อหลอมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของมนุษย์ รวมไปถึงเหตุผลที่มีต่อความเชื่อของตน ปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการความศรัทธาของมนุษย์ เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งที่มีวิวัฒนาการความศรัทธามาจากการเคารพนับถือผีเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เมื่อครั้งที่ยังมีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย เมืองแฉ่ง จนกระทั่งมีการย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ดินแดนที่เปี่ยมไปด้วยความเชื่อและความศรัทธาในพุทธศาสนา จึงก่อให้เกิดการเรียนรู้ และแปรเปลี่ยนไปตามวิถีแห่งความศรัทธา

วัตถุประสงค์ของการศึกษา “ศรัทธาวิวัฒน์ในกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง” แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ประเด็นแรก ศึกษาวิวัฒนาการความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ตั้งแต่ช่วงเวลาที่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย เมืองแฉ่ง (เดียนเบียน ประเทศเวียดนาม ในปัจจุบัน) มาจนถึงการตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ประเด็นที่สอง ศึกษาความศรัทธากับความสัมพันธ์เชิงนิเวศวิทยาวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างในเชิงของการครอบครองพื้นที่ในแต่ละชุมชน และลักษณะการใช้พื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความศรัทธา ประเด็นที่สาม ศึกษาการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในเชิงของสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ อันเกิดจากวิวัฒนาการความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง

หมายเหตุ: บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งในโครงการวิจัย “การศึกษาแบบองค์รวมของการปรับตัวในบริบทใหญ่ที่แตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย”ทุนอุดหนุนวิจัยศาสตราจารย์วิจัยดีเด่น ปี 2552 จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (มก.)



ผลจากการศึกษาพบว่าวิวัฒนาการความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งมีผลมาจากการย้ายที่ตั้งถิ่นฐานมายังบริบทใหม่ที่แตกต่าง ซึ่งจากปัจจัยทางด้านสังคมวัฒนธรรม และประเพณีต่างๆ นี่เองที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งเรียนรู้ที่จะปรับตัวอย่างละเอียดอ่อนและค่อยเป็นค่อยไปจากรุ่นสู่รุ่น ให้สามารถดำเนินวิถีชีวิตในรูปแบบของการผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเข้ากับวัฒนธรรมในบริบทใหม่ได้อย่างกลมกลืน ซึ่งเห็นได้จากการนับถือผีควบคู่ไปกับการนับถือศาสนาพุทธ พร้อมกับการสรรค์สร้างสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อรองรับปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “ศรัทธาวิวัฒน์”

คำสำคัญ: ความศรัทธา / นิเวศวิทยาวัฒนธรรมชาติพันธุ์
วิวัฒนาการ / การปรับตัว / ลาวโซ่ง

บทนำ

ศรัทธา (สันสกฤต: ศฺรตฺธา) สัทธา (บาลี: สทฺธา) หรือ Faith (อังกฤษ) หมายถึงความเชื่อ ที่ประกอบด้วยเหตุผล โดยธรรมชาติทั่วไปมนุษย์ทุกคนต่างก็มีความรู้สึกศรัทธา มีความเชื่อในระดับที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับเหตุผลของแต่ละบุคคลต่อเมื่อมนุษย์มีประสบการณ์ที่มากขึ้น มุมมอง ความคิด ความเชื่อ และความศรัทธาในตัวมนุษย์ก็อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้เช่นกัน ดังเช่น มนุษย์ในวัยเยาว์เมื่อเริ่มมีเหตุผลก็จะมี ความเชื่อ และความรู้สึกศรัทธาเป็นของตนเอง และเมื่อเวลาผ่านไปประสบการณ์มากขึ้นความศรัทธาที่เคยมีก็อาจจะเพิ่มพูน หรือเหตุผลจากประสบการณ์เคยที่ได้รับก็อาจจะเปลี่ยนแปลงความศรัทธาจากเดิมไป ปรากฏการณ์นี้นับเป็นวิวัฒนาการของความศรัทธาที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์ หรืออาจเรียกว่า

“ศรัทธาวิวัฒน์”

ความรู้สึกศรัทธาที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์ เป็นความรู้สึกที่ซับซ้อนและซ่อนเร้นพลังบางอย่างที่สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดและการกระทำของมนุษย์ได้อย่างมากมายมหาศาล ตั้งแต่การปรับเปลี่ยนตนเองในลักษณะของการดำรงชีวิตไปจนถึงการแสดงพลังความศรัทธาที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กันทั่วทั้งโลก เช่น การประกอบพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ผู้คนจากทั่วทุกมุมโลกต่างพร้อมใจกันปฏิบัติตามแนวทางในแต่ละศาสนาที่ตนเองนับถือ ปรากฏการณ์ความศรัทธาดังกล่าว นำมาซึ่งคำถามเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำซึ่งมีที่อยู่อาศัยดั้งเดิมที่แคว้นสิบสองจุไทย เมืองแถง (เดียนเบียน ประเทศเวียดนามในปัจจุบัน) เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทยและเป็นที่รู้จักกันในนามว่า **ลาวโซ่ง** ว่ามีวิวัฒนาการทางความศรัทธาเป็นอย่างไร? และวิวัฒนาการทางความศรัทธามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือมีการปรับตัวอย่างไรในชุมชน?



วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษา “ศรัทธาวิวัฒน์ในกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง” เป็นการศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งกับความสัมพันธ์เชิงนิเวศวิทยาวัฒนธรรมชาติพันธุ์ มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาในมิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และทับซ้อนอยู่ด้วยกันหลากหลายประเด็น โดยสามารถจำแนกประเด็นหลักในการศึกษาได้ดังนี้

ประเด็นแรก ศึกษาวิวัฒนาการความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง นับตั้งแต่ช่วงเวลาที่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริบทเดิม แคว้นสิบสองจุไทย เมืองแฉ่ง (เดียนเบียน ประเทศเวียดนามในปัจจุบัน) ว่ามีความเชื่อและความศรัทธาใดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจจนกระทั่งมีการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่บนพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ซึ่งนับเป็นบริบทใหม่ ตลอดจนสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อความศรัทธา และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ จะมีอิทธิพลอย่างไรต่อความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ประเด็นการศึกษานี้ นำมาซึ่งคำถามเกี่ยวกับวิวัฒนาการต่างๆ ดังนี้

- ความศรัทธาของคนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งว่ามีวิวัฒนาการอย่างไร ?
- วิวัฒนาการความศรัทธาของคนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งมีผลมาจากอิทธิพลของปัจจัยทางด้านใด ?
- ปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการความศรัทธาของคนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งเกิดขึ้นเมื่อไหร่ ?
- ช่วงเวลาของวิวัฒนาการความศรัทธาของคนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งสามารถแบ่งได้เป็นกี่ช่วงเวลา ?

ประเด็นที่สอง ศึกษาความศรัทธากับความสัมพันธ์เชิงนิเวศวิทยาวัฒนธรรมชาติพันธุ์ (Cultural Ethnoecology)² เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความศรัทธากับมิติทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริบทใหม่ โดยมุ่งเน้นการศึกษาที่สิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างในเชิงของการครอบครอง และการใช้พื้นที่ในชุมชน ตลอดจนการให้นิยามความหมาย และบทบาทหน้าที่กับสถาปัตยกรรมและพื้นที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของชุมชนประเด็นการศึกษานี้ นำมาซึ่งคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ต่างๆ ดังนี้

- ความศรัทธากับความสัมพันธ์เชิงนิเวศวิทยาเป็นอย่างไร ? และรูปแบบใด ?
- ระบบนิเวศที่สัมพันธ์กับความศรัทธามีความหมาย และบทบาทหน้าที่อย่างไร ?
- ระบบนิเวศที่ถูกสรรค์สร้างจากความศรัทธา มีความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างไร ?

ประเด็นที่สาม ศึกษาการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในเชิงของสังคมวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ อันเกิดจากวิวัฒนาการความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในแต่ละท้องถิ่นที่ทำการศึกษา ซึ่งมีบริบทที่แตกต่างกันออกไป ทั้งทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น



ช่วงเวลาของการตั้งถิ่นฐาน และปัจจัยอื่นๆ ประเด็นการศึกษานี้ นำมาซึ่งคำถามเกี่ยวกับการปรับตัว และการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

- วิวัฒนาการความศรัทธาส่งผลต่อการปรับตัวอย่างไร ? และปรับตัวทางด้านใดบ้าง ?
- วิวัฒนาการความศรัทธาส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ? และเปลี่ยนแปลงทางด้านใดบ้าง ?
- วิวัฒนาการความศรัทธามีผลทำให้อะไรยังคงดำเนินอยู่ และอะไรเลือนหายไป ?

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาการปรับตัวของระบบนิเวศที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงความเชื่อและความศรัทธาในแต่ละช่วงเวลาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ต้องอาศัยการเก็บข้อมูลทั้งแบบปฐมภูมิ และแบบทุติยภูมิ ก่อนจะนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยสามารถจำแนกระเบียบวิธีการศึกษาได้ดังนี้

การเก็บข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากฐานที่มาของข้อมูลโดยตรง ซึ่งในที่นี้หมายถึงการวิจัยภาคสนาม ได้แก่ ชุมชนหมู่บ้านหนองปรัง ตำบลหนองปรัง อำเภอยะย้อย จังหวัดเพชรบุรี และชุมชนหมู่บ้านเกาะเรต ตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

- สำรวจแผนผังหมู่บ้าน พร้อมกับบันทึกตำแหน่งต่างๆ เกี่ยวกับการใช้พื้นที่ประกอบประเพณี และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและความศรัทธา
- ถ่ายภาพ สถานที่ ประเพณี พิธีกรรม และสภาพแวดล้อมจริงในปัจจุบัน
- สัมภาษณ์ ข้อมูลทั้งในอดีตและปัจจุบัน เกี่ยวกับการปรับตัว และการเปลี่ยนแปลง
- สังเกตการณ์ เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความศรัทธา

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) เป็นการเก็บข้อมูลจากฐานข้อมูลเดิมในที่นี้ หมายถึง ตำรา เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ตามความเชื่อและความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ร่วมกับแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ แผนผังหมู่บ้าน และภาพถ่าย

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

- วิเคราะห์วิวัฒนาการความศรัทธาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อและ ความศรัทธาของแต่ละพื้นที่การศึกษา



- วิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงของระบบนิเวศกับความศรัทธา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- สังเคราะห์การปรับตัวในบริบทใหม่ เกี่ยวกับวิวัฒนาการความศรัทธาที่สัมพันธ์กับนิเวศวิทยาวัฒนธรรมชาติพันธุ์

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตทางด้านกลุ่มชาติพันธุ์ การศึกษาครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “การศึกษาแบบองค์รวมของการปรับตัวในบริบทใหม่ที่แตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากทุนศาสตราจารย์วิจัยดีเด่น (ศาสตราจารย์ อรศิริ ปาณินท์) จุดมุ่งหมายหลักของโครงการวิจัยชุดนี้ คือ การตอบคำถามเกี่ยวกับการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่ ลาวเวียง ลาวครั่ง ลาวพวน และลาวโซ่ง ในช่วงระยะเวลาประมาณสองศตวรรษของการตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย สำหรับสาเหตุของการเลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง เนื่องจากวิวัฒนาการทางด้านความศรัทธาของชนกลุ่มนี้ ได้รับอิทธิพลมาจากการย้ายถิ่นฐานที่ตั้ง จึงทำให้ต้องมีการปรับตัวทั้งทางด้านวิถีชีวิตและทางด้านวัฒนธรรมความเชื่อ อีกทั้งยังมีความน่าสนใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างที่เกิดขึ้นในแต่ละชุมชน สัมพันธ์กับวิวัฒนาการทางด้านความศรัทธาอีกด้วย

ขอบเขตทางด้านพื้นที่ศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงภาพรวมเกี่ยวกับวิวัฒนาการทางด้านความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง จึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลย้อนหลังไปยังถิ่นฐานบ้านเกิดของชนกลุ่มนี้ พื้นที่ศึกษาลำดับแรกคือ แคว้นสิบสองจุไทยเมืองแดง (เมืองเดียนเบียนประเทศเวียดนามในปัจจุบัน) เพื่อศึกษาสังคม วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและความศรัทธาดั้งเดิม พื้นที่ศึกษาลำดับที่สองคือ ชุมชนหมู่บ้านหนองปรัง ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ดินแดนแห่งแรกที่ชนกลุ่มนี้ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย เนื่องมาจากการทำสงครามนับตั้งแต่ พ.ศ. 2321 จนถึงปัจจุบัน และพื้นที่ศึกษาลำดับที่สาม คือ ชุมชนหมู่บ้านเกาะแรต ตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ชนกลุ่มนี้ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่ พ.ศ. 2440 ถึงปัจจุบัน การศึกษาพื้นที่ทั้งสามนี้เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เกิดขึ้นจากบริบทและช่วงเวลาที่แตกต่างกันว่ามีอิทธิพลอย่างไรต่อวิวัฒนาการความศรัทธา

ข้อตกลงเบื้องต้น การศึกษาวิวัฒนาการความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งนี้ มุ่งเน้นที่จะศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงนิเวศวิทยา ดังนั้นเนื้อหาหลักจึงอยู่ที่การวิเคราะห์การใช้พื้นที่และการครอบครองพื้นที่สำหรับประกอบพิธีกรรม และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความศรัทธาเท่านั้น โดยไม่ได้ครอบคลุมถึงขั้นตอนวิธีการในการประกอบพิธีกรรม และรูปแบบทางสถาปัตยกรรม



กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง

ลาวโซ่ง หรือไทดำ คือ กลุ่มชนชาติพันธุ์ไทที่มีถิ่นกำเนิดอยู่บนเมืองแก่ง ซึ่งเป็นเมืองใหญ่หนึ่งในสิบสองเมืองของแคว้นสิบสองจุไทย และเสียการครอบครองดินแดนส่วนนี้ให้แก่ฝรั่งเศส (พ.ศ. 2431) ด้วยสถานการณ์ทางการเมือง เมืองแก่งได้เปลี่ยนชื่อเป็น เดียนเบียนฟู และตั้งอยู่ในเขตแดนของประเทศเวียดนามในปัจจุบัน

การอพยพย้ายถิ่นฐานที่ตั้งของลาวโซ่งเริ่มต้นขึ้นในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เมื่อครั้งไปตีเวียงจันทน์ใน พ.ศ. 2321 พร้อมทั้งได้กวาดต้อนชาวไทดำส่งมายังจังหวัดเพชรบุรี ถัดมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชรัชกาลที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2335 และอีกครั้งในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2381 นับเป็นเวลากว่า 200 ปีมาแล้วที่ลาวโซ่งมีการตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ซึ่งในขณะเดียวกันนี้เองก็ได้มีการอพยพย้ายถิ่นฐานทำมาหากินกระจายตัวไปยังจังหวัดอื่นๆ อีกมากมาย ด้วยปัจจัยทางด้านต่างๆ หนึ่งในนั้นคือจังหวัดนครปฐมเมื่อ พ.ศ. 2438 หรือประมาณ 100 กว่าปีที่ผ่านมานี้

ตลอดระยะเวลากว่า 200 ปีที่ผ่านมา แม้ว่าลาวโซ่งจะตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย แต่วัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ก็ยังคงมีให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมทางด้านการแต่งกาย ความเชื่อ ประเพณี หัตถกรรมพื้นบ้าน และการละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น การคงอยู่ของวัฒนธรรมต่างๆ เหล่านี้เป็นผลมาจากการรักษาและการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงามนี้สู่รุ่นลูกหลาน โดยไม่หลงไหลไปตามกระแสสังคมในยุคปัจจุบัน

เพื่อศึกษาการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในบริบทใหม่ที่แตกต่างผ่านสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง ซึ่งมีผลมาจากอิทธิพลทางด้านวิวัฒนาการความศรัทธา จึงจำแนกขั้นตอนของการศึกษาออกเป็นสามส่วน ดังนี้

- ส่วนที่หนึ่ง วิวัฒนาการความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง
- ส่วนที่สอง ความศรัทธากับความสัมพันธ์เชิงนิเวศวิทยาวัฒนธรรมชาติพันธุ์
- ส่วนที่สาม การปรับตัวตามวิวัฒนาการความศรัทธากับความสัมพันธ์เชิงนิเวศวิทยา

วิวัฒนาการความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง

การศึกษาวิวัฒนาการความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกับระบบนิเวศวิทยาของแต่ละบริบทในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และเพื่อค้นหาวาลังแวดล้อมสรรค์สร้างนี้ได้แปรเปลี่ยนไปตามวิวัฒนาการของความศรัทธาอย่างไรบ้างนั้น จึงแบ่งช่วงเวลาของการศึกษาออกเป็นสามระยะ ดังนี้



ระยะที่ 1 ช่วงเวลาของการตั้งถิ่นฐานในแคว้นสิบสองจุไท เมืองแกง (ก่อน พ.ศ. 2321 หรือประมาณก่อน 200 ปีที่ผ่านมา) ปัจจุบันนี้กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำยังคงปักหลักอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นบนถิ่นฐานเดิมเป็นเวลานานกว่า 2,000 ปีมาแล้ว และวิถีชีวิตของชนกลุ่มนี้ก็ยังดำรงอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ไม่แปรเปลี่ยน กล่าวคือชาวไทดำมีความเชื่อที่แตกต่างไปจากคนไทเผ่าอื่นๆ คือยังไม่ได้นับถือศาสนาพุทธ มีแต่การนับถือผีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ในที่นี้ หมายถึง ผีบ้าน ผีเรือน ผีป่า และผีบรรพบุรุษ

ข้อมูลจาก IDO Travelles: E-Magazine, www.idotravellers.com, ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 ตุลาคม 2551 ความว่า ทุกวันนี้ชาวไทดำยังคงเคารพยำเกรงในสิ่งศักดิ์สิทธิ์แห่งผืนนา และสายน้ำ พวกเขายังคงส่งส่อนลูกหลานให้จดจำและระลึกถึงบุญคุณของผืนน้ำ และผืนนา ตามสุภาษิตที่ว่า “ได้กินข้าวอย่าลืมเลือนา ได้กินปลาอย่าลืมเลือน้ำ” คำว่าเลือนา และเลือน้ำ หมายถึง ถึงผืนนา และผืนน้ำ



ภาพที่ 1: สภาพแวดล้อมเมืองเดียนเบียนฟู ประเทศเวียดนาม

ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม ธันวาคม พ.ศ. 2553 เดียนเบียนฟู ประเทศเวียดนาม

เชื้อเพื่อภาพโดย: รองศาสตราจารย์วีระ อินพันทัง

ระยะที่ 2 ช่วงเวลาของการตั้งถิ่นฐานในชุมชนหมู่บ้านหนองปรัง ตำบลหนองปรัง อำเภอยะย้อย จังหวัดเพชรบุรี (ตั้งแต่ พ.ศ. 2321 จนถึงปัจจุบัน หรือประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา) ตลอดระยะเวลาของการตั้งถิ่นฐานอยู่บนดินแดนของประเทศไทย ชาวไทดำ ที่ถูกรู้จักกันในนามของชาวลาวโซ่งยังคงรักษาวัฒนธรรมของตนไว้อย่างมั่นคง เช่น การแต่งกาย ภาษา และพิธีกรรมต่างๆ ที่ถือปฏิบัติกันมาอย่างเคร่งครัด แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การอยู่อาศัยท่ามกลางสังคม วัฒนธรรม และประเพณีที่มีความเชื่อและเคารพศรัทธาในศาสนาพุทธ ทำให้ชาวโซ่งได้มีการปรับตัวที่จะเรียนรู้และถือปฏิบัติตามด้วยเช่นกัน ประกอบกับข้อสันนิษฐานที่ว่า ช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 (พ.ศ. 2401) ได้โปรดเกล้าฯ ให้มีการสร้างอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี (เขาวัง) จังหวัดเพชรบุรี ในครั้งนั้นได้มีการเกณฑ์กำลังลาวโซ่งไปช่วยสร้างวัดด้วยซึ่งก็น่าจะได้รับอิทธิพลมาไม่มากนัก

ข้อมูลจาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.) เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2548 จากบทสัมภาษณ์ นายพนัส ล้วนเมือง กำนันบ้านหนองปรัง จังหวัดเพชรบุรี ความว่า

“ปู่ตายายเคยเล่าให้ฟังว่า เมื่อมาถึงเมืองเพชรบุรี ประมาณปี พ.ศ. 2322 ได้อพยพจากบ้านท่าแร่มาอยู่ที่บ้านหนองปรัง จ.เพชรบุรี จนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่วิถีชีวิตของชาวไทยทรงดำบ้านหนองปรังมีวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากแหล่งที่อยู่เดิมของพวกเรา ตั้งแต่การทำไร่ ทำนา ถือเป็นอาชีพหลักของชาวไทยทรงดำ ส่วนวิถีชีวิตด้านอื่นๆ เช่น เรื่องเครื่องนุ่งห่ม การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ยังคงรักษาและสืบทอดจากบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน แต่พวกเราเริ่มมามีวัฒนธรรมใหม่เกิดขึ้น โดยการนับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการนับถือผีบรรพบุรุษ จากเมื่อก่อนจะนับถือผีบรรพบุรุษอย่างเดียว”

นอกเหนือจากศาสนาพุทธแล้ว ในช่วงเวลาประมาณเมื่อ 20 ปีก่อน มีครอบครัวหนึ่งซึ่งนับถือศาสนาคริสต์ได้เข้ามาอยู่อาศัย และเผยแพร่ศาสนาให้กับชุมชนอย่างจริงจัง ด้วยการสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของศาสนาคริสต์ไว้คอยให้การสนับสนุน รับเลี้ยงดูและให้การศึกษา อบรม และเผยแพร่หลักคำสอนของศาสนา ตั้งอยู่ในหมู่ 3 ของชุมชนหมู่บ้านหนองปรัง ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเมื่ออยู่ 5 ครอบครัวได้ทำพิธีรับ บัพติศมา (Baptism) คือ การละทิ้งความเชื่อเก่าและเข้าเป็นสมาชิกของศาสนาคริสต์อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นทั้ง 5 ครอบครัวลาวโซ่งนี้จึงไม่มีการประกอบพิธีกรรมแบบเดิมอีกต่อไป ในปัจจุบัน มิชชันนารี (Missionary) คือ กลุ่มองค์กรทางศาสนาที่ทำงานเพื่อเผยแพร่ศาสนา และเปลี่ยนใจผู้คนที่ให้เขารีด โดยบุกเบิกสร้างคริสตจักรในบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมู่ที่ 3 ซึ่งกำลังดำเนินการก่อสร้างอยู่นั้น ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2553 ที่ผ่านมา มีการทำพิธีศพของชาวคริสต์ แต่ในขณะนั้นยังไม่มีสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา จึงไปขอท่านเจ้าอาวาสวัดหนองปรังใช้สถานที่ประกอบพิธีศพ ซึ่งเจ้าอาวาสได้อนุญาตให้มีการใช้สถานที่ภายในวัดได้เหตุการณ์ดังกล่าวสร้างความประทับใจแก่ชาวคริสต์เตียนเป็นอย่างมาก”⁴



จากการศึกษาข้อมูลที่ผ่านมาพบว่าวิวัฒนาการความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งในชุมชนหมู่บ้านหนองปรัง จังหวัดเพชรบุรี มีการปรับตัวไปตามสังคม และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น ด้วยการรับเอาวัฒนธรรมทางความเชื่อและความศรัทธาทั้งจากศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์นำมายึดถือปฏิบัติ โดยยังคงรักษาวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมของตนคือการนับถือผีบรรพบุรุษไว้ จึงนับเป็นการผสมผสานวัฒนธรรมความเชื่อและความศรัทธาอันหลากหลายของคนในชุมชนอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน



ภาพที่ 2: (บน) ชุมชนหมู่บ้านหนองปรัง ต.หนองปรัง อ.เขาย้อย จ. เพชรบุรี

ภาพที่ 3: (ขวา) ชุมชนหมู่บ้านเกาะแรต ต.บางปลา อ.บางเลน จ.นครปฐม

ที่มา: แผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมดิจิตอล / www.pointasia.com



ภาพที่ 4: (บน) ชุมชนหมู่บ้านหนองปรัง ต.หนองปรัง อ.เขาย้อย จ. เพชรบุรี

ภาพที่ 5: (ขวา) ชุมชนหมู่บ้านเกาะแรต ต.บางปลา อ.บางเลน จ.นครปฐม

ที่มา: ปรับปรุงจากแผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมดิจิตอล / www.pointasia.com

ระยะที่ 3 ช่วงเวลาของการตั้งถิ่นฐานในชุมชนหมู่บ้านเกาะแรต ตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม (ตั้งแต่ พ.ศ. 2440 จนถึงปัจจุบัน หรือประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา) นับตั้งแต่มีการย้ายที่ตั้งถิ่นฐานจากจังหวัดเพชรบุรีมายังจังหวัดนครปฐม ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 11 และหมู่ที่ 12 ในปัจจุบัน ก่อนจะมีการขยายตัวของชุมชนออกไปจากหมู่ที่ 11 เป็นหมู่ที่ 13 และ 14 จากหมู่ที่ 12 เป็นหมู่ที่ 15 ชาวลาวโซ่งได้นำเอาวัฒนธรรมที่ได้แปรเปลี่ยนเป็นการผสมผสานระหว่างความเชื่อผีบรรพบุรุษแบบดั้งเดิมกับการเคารพ และศรัทธาในศาสนาพุทธติดตัวมาด้วยจากถิ่นฐานเดิมจังหวัดเพชรบุรี ข้อมูลสำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับการศึกษาพระธรรมของชาวลาวโซ่ง คือ การเข้าประกอบพิธีกรรมสำคัญทางศาสนาด้วยการบวชพระ เมื่อลาวโซ่ง





รุ่นแรกเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนหมู่บ้านเกาะแรต และได้เข้าพิธีบวชพระที่ วัดบางปลา (พ.ศ. 2274) ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านคนไทยซึ่งอยู่ห่างออกไปจากชุมชนที่อาศัยอยู่ก่อนจะมีวัดตั้งอยู่ในชุมชนเป็นวัดแรกชื่อว่า วัดเกาะแรต (ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2482) หลังจากนั้นลาวโซ่งรุ่นต่อๆ มาจึงเข้าพิธีบวชพระที่วัดแห่งนี้มาโดยตลอด ซึ่งนอกจากวัดเกาะแรตจะมีเจ้าอาวาสเป็นชาวลาวโซ่งมาหลายต่อหลายรุ่นแล้ว ในชุมชนหมู่บ้านเกาะแรตยังมีวัดตั้งอยู่อีกมากมาย ได้แก่ วัดดอนยอ (พ.ศ. 2482) วัดศรีประชาวัดนาราม (พ.ศ. 2528) วัดลาดสะแก (ไม่มีประวัติที่ชัดเจน) ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นวัดที่ชาวลาวโซ่งใช้ประกอบประเพณี และพิธีกรรมทางศาสนาควบคู่ไปกับการเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษของตน ด้วยการสวดส่นพื้นที่ป่าเฮว ซึ่งเป็นพื้นที่ประกอบพิธีกรรมส่งวิญญาณตามความเชื่อดั้งเดิม ให้ตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณวัด เนื่องจากการประกอบพิธีศพของลาวโซ่งได้มีการปรับเปลี่ยนไปจากเดิม ด้วยการผสมผสานพิธีศพของศาสนาพุทธเข้าไว้ด้วยกัน⁵

ความศรัทธากับความสัมพันธ์เชิงนิเวศวิทยาวัฒนธรรมชาติพันธุ์

จากวิวัฒนาการความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งนับตั้งแต่การตั้งถิ่นฐานอยู่ในถิ่นกำเนิดแคว้นสิบสองจุไทย เมืองแกลง มาจนถึงการตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนหมู่บ้านหนองปรัง จังหวัดเพชรบุรี เมื่อประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา และการขยายการตั้งถิ่นฐานมาสู่ชุมชนหมู่บ้านเกาะแรต จังหวัดนครปฐม หรือประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา วิถีแห่งความศรัทธาอันได้สร้างสรรค์สิ่งที่เรียกว่า สิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง ซึ่งหมายถึงการจัดการ พื้นที่ ตามความต้องการของสังคม และวัฒนธรรมความศรัทธาผสานไปกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีลักษณะแตกต่างกันไปตามแต่ละบริบท

แต่เดิมวัฒนธรรมความเชื่อของลาวโซ่งจะมีการ นับถือผี และความเชื่อเรื่อง ขวัญ เป็นอย่างมากเพราะเชื่อว่าสิ่งต่างๆ อยู่ภายใต้อำนาจของผี และสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นเทพดาที่คอยให้ความคุ้มครอง พิทักษ์รักษา หรืออาจให้โทษสำหรับ ผีเฮือน หรือ ผีเรือน คือ ผีบรรพบุรุษเปรียบประดุจดั่งศาสนาประจำตัว และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และหากทำสิ่งที่ไม่ดีจะเป็นการ ผิดผี ผีเรือนอาจจะลงโทษได้ การแบ่งประเภทของผีตามลำดับความสำคัญและความเชื่อของลาวโซ่ง สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. ผีแถน หรือ ผีฟ้า ตามความเชื่อของลาวโซ่ง คือ เทวดาที่อยู่บนฟ้า คอยดลบันดาลให้มนุษย์พบเจอทั้งด้านดี และด้านร้าย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปฏิบัติตัว ดังนั้น ลาวโซ่งจึงมีความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้ดีและถูกต้องตามประสงค์ของ ผีแถน หรือ ผีฟ้า เพื่อให้ตนประสบพบเจอแต่ความสุข



2. ฝับ้านฝัเรือน ลาวโซ่งเชื่อว่า ฝับ้านหรือฝัประจำหมู่บ้าน เป็นฝัที่คุ้มครองป้องกันบ้านเรือนให้มีความร่มเย็นและอยู่อย่างมีความสุข โดยลาวโซ่งจะมีการสร้างศาลหรือที่เรียกว่า “ศาลเจ้าปู่หรือศาลปู่ตา” เพื่อใช้เป็นบริเวณประกอบพิธีเซ่นไหว้ในทุกๆ ปี หรือที่เรียกว่า “เสน”

3. ฝับรรพบุรุษ เป็นฝัเครือญาติที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย หรือ พ่อ แม่ ลาวโซ่งจะมีการจัดทำพิธีเซ่นไหว้ทุกปี เรียกว่า “พิธีเสนเรือน” โดยจะอันเชิญฝัขึ้นมานบนเรือน ณ ห้องฝัเรือนหรือห้องของบรรพบุรุษ เรียกว่า “กะล่อห้อง”

4. ฝัป่าฝัขวาง และฝัอื่นๆ เป็นฝัที่สถิตอยู่ตามป่า ภูเขา แม่น้ำ หรือสถานที่ต่างๆ ซึ่งหากปฏิบัติตนไม่ถูกไม่ควร ลาวโซ่งเชื่อว่าฝัป่าฝัขวางจะลงโทษให้มีการเจ็บป่วย

ความเชื่อในเรื่อง ขวัญ เป็นความเชื่อของลาวโซ่งอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนถูกสร้างขึ้นมาจาก แถน พร้อมกับให้ของขวัญติดตัวมาอยู่ในร่างกาย 32 ขวัญ ซึ่งมองด้วยตาเปล่าไม่เห็น ขวัญทำให้ร่างกายเคลื่อนไหว และทำงานได้แต่ในขณะเดียวกันขวัญก็อาจตกหล่น หรือสูญหายได้ง่าย หากตกใจ หรือเจ็บป่วยจะทำให้ขวัญไม่อยู่กับเนื้อกับตัว จึงทำให้ลาวโซ่งมีพิธีเรียกขวัญ หรือที่เรียกว่า สู้ขวัญ เพื่อให้ขวัญกลับเข้ามาอยู่ในร่างกายอย่างปกติสุข⁶

สำหรับประเพณีและพิธีกรรมที่ลาวโซ่งยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นประจำตั้งแต่บรรพบุรุษ และเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นมีอยู่ด้วยกันหลากหลายพิธี เช่น พิธีเสนเรือน การทำบัตตง พิธีตามขวัญผู้ป่วย พิธีเสนฝัขึ้นเลื้อ พิธีเสนหับมด การอยู่ช่วง พิธีแต่งงาน พิธีศพ เป็นต้น แต่สำหรับการศึกษานิวเคลียร์วัฒนธรรมชาติพันธุ์คือการศึกษาลักษณะโครงสร้างที่กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งได้เสริมเติมแต่งเข้าไปในสภาพแวดล้อมของแต่ละบริบท ผันแปรไปตามวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรม ดังนั้นการศึกษาลักษณะโครงสร้าง ที่สัมพันธ์กับความเชื่อและความศรัทธาจึงเลือกศึกษาจากพิธีเสนเรือน และพิธีศพ ซึ่งเป็นพิธีที่มีการให้คุณค่าและความหมายกับพื้นที่ต่างๆ สำหรับประกอบพิธีกรรมนั้นๆ รวมไปถึงการนับถือฝัและความเชื่อเรื่องขวัญ ดังนั้นเพื่อให้งานศึกษามีขอบเขตที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงเลือกศึกษาพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อและความศรัทธา ดังนี้

1. เรือน พื้นที่สำหรับประกอบพิธีเสนเรือน และพิธีศพ
2. ป่าแสว หรือป่าช้า พื้นที่สำหรับประกอบพิธีส่งวิญญาณผู้ตายไปยังถิ่นฐานเดิมของบรรพบุรุษ

3. ศาลประจำหมู่บ้าน หรือศาลพ่อปู่ พื้นที่สำหรับประกอบพิธีไหว้ฝัฟ้าและฝับรรพบุรุษ

4. ศาสนสถาน พื้นที่สำหรับประกอบพิธีศพและพิธีกรรมทางศาสนา

โดยการศึกษาสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างนี้ เพื่อค้นหาการกำหนดบทบาทและการให้ความหมายกับพื้นที่ การครอบครองพื้นที่ ตำแหน่งของพื้นที่ที่สัมพันธ์กับชุมชน และศึกษาความสัมพันธ์ของพื้นที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในเชิงความสัมพันธ์กับชุมชน



ภาพที่ 6: แสดงการใช้พื้นที่เรือนสำหรับการประกอบพิธีศพ
ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม จังหวัดนครปฐม
วันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2553



ภาพที่ 7: แสดงการใช้พื้นที่ “กะล่อห้อง” ภายใน เรือน
สำหรับการประกอบพิธีเส้นเรือน
ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม จังหวัดสมุทรสาคร
วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2553



ภาพที่ 8: แสดงการใช้พื้นที่ ป่าแหว สำหรับประกอบพิธีศพ
ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม จังหวัดเพชรบุรี
วันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2554



ภาพที่ 9: แสดงการใช้พื้นที่ ศาลประจำหมู่บ้าน สำหรับ
ประกอบพิธีไหว้ผีฟ้าและผีบรรพบุรุษ
ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม จังหวัดเพชรบุรี
วันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2554



ภาพที่ 10: แสดงการใช้พื้นที่ ศาสนสถาน สำหรับการประกอบ
พิธีกรรมทางศาสนาพุทธ วัดหนองปรัง
ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม จังหวัดเพชรบุรี
เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2554



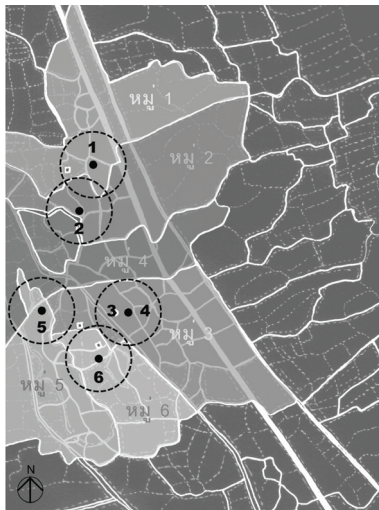
ภาพที่ 11: แสดงการใช้พื้นที่ ศาสนสถาน สำหรับ
ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาคริสต์
ที่มา: จากการสำรวจภาคสนาม จังหวัดเพชรบุรี
เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2554

ชุมชนบ้านหนองปรัง ตำบลหนองปรัง อำเภอยะย้อย จังหวัดเพชรบุรี จากการสำรวจภาคสนาม พบว่าสิ่งแวดลอมสรรค์สร้างที่เกิดจากวัฒนธรรมความศรัทธามีการกระจายตัวไปตามการแบ่งเขตพื้นที่การปกครองในแบบของไทย กล่าวคือ ชุมชนหมู่บ้านหนองปรังมีการแบ่งเขตพื้นที่การปกครองออกเป็น 6 หมู่ด้วยกัน ดังนั้นหากเราพิจารณาถึงตำแหน่งของศาลประจำหมู่บ้าน พบว่า ในแต่ละหมู่บ้านต่างก็มีศาลประจำหมู่บ้านกระจายตัวอยู่ในทุกๆ หมู่ ยกเว้นหมู่ที่ 4 ในกรณีที่จะทำพิธีเช่นไหว้ประจำปีชาวบ้านหมู่ที่ 4 ก็จะมาประกอบพิธีที่ศาลประจำหมู่บ้านของหมู่ที่ 3 จากข้อสันนิษฐานคาดว่า พื้นที่การปกครองของหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 มีขอบเขตที่อยู่ติดกัน ประกอบกับจำนวนครัวเรือนของหมู่ที่ 4 มีปริมาณน้อย ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ที่ศาลประจำหมู่ที่ 3 จะเคยเป็นพื้นที่ส่วนกลางของทั้งสองหมู่ ก่อนที่จะมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็นหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 สำหรับ “ป่าแสว” ในปัจจุบันมีอยู่ด้วยกัน 3 แห่ง กระจายตัวอยู่ในหมู่ที่ 1, 3 และ 6 สำหรับหมู่ที่ 2 จะใช้งานร่วมกับหมู่ที่ 1, 4 กับ 3 และ 5 กับ 6 จากข้อสันนิษฐานคาดว่า สมัยก่อนจะมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน ป่าแสวทั้ง 3 แห่งเคยเป็น ป่าช้า มาก่อนตามลักษณะของการใช้พื้นที่ประกอบพิธีศพแบบเดียวกับที่เคยอาศัยอยู่ที่เดียนเบียนฟู และมีขนาดของพื้นที่ใหญ่เพียงพอสำหรับชุมชนหมู่บ้านหนองปรัง แต่สำหรับในปัจจุบันเมื่อวิวัฒนาการความศรัทธาของลาวโซ่งได้เปลี่ยนแปลงไป การนับถือผีควบคู่ไปกับการนับถือศาสนาพุทธ ส่งผลให้การประกอบพิธีศพของลาวโซ่งจึงเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน กล่าวคือ เดิมทีจากที่เคยประกอบพิธีศพที่เรือนพักอาศัยกับป่าแสว ได้กลายมาเป็นการประกอบพิธีที่เรือนพักอาศัย วัด และป่าแสวตามลำดับ ดังนั้นป่าแสวในปัจจุบันจึงมีขนาดที่เล็กลงเนื่องจากได้ยกเลิกพิธีเผาศพในพื้นที่ป่าแสวไปทำพิธีเผาศพที่วัดแทน ก่อนจะเก็บกระดูกมาทำพิธีส่งดวงวิญญาณกลับไปยังถิ่นฐานเดิม ดังนั้น วัด จึงกลายมาเป็น พื้นที่ ที่มีบทบาทหน้าที่และความสำคัญตามความศรัทธาของลาวโซ่งในปัจจุบันสำหรับวัดหนองปรัง เป็นศาสนสถานเพียงแห่งเดียวของศาสนาพุทธ เช่นเดียวกับโบสถ์คริสต์ที่กำลังทำการก่อสร้างอยู่ ทั้งสองแห่งนี้มีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ที่ศูนย์กลางของชุมชนแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่มีต่อชุมชนอย่างใกล้ชิด

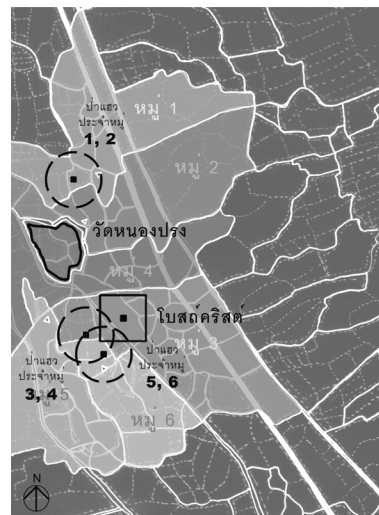
ชุมชนหมู่บ้านเกาะแรด ตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จากการสำรวจภาคสนาม พบว่าวิวัฒนาการความศรัทธาที่สืบสานมาจากครั้งยังอาศัยอยู่ในชุมชนหมู่บ้านหนองปรัง จังหวัดเพชรบุรี ก่อให้เกิดการสรรค์สร้างสิ่งแวดลอมที่ผสมผสานเข้ากับสังคม วัฒนธรรม และการนับถือศาสนาพุทธมากยิ่งขึ้น ดังนั้นหากเราพิจารณาถึงตำแหน่งของศาลประจำหมู่บ้าน พบว่า ชุมชนแห่งนี้มีศาลประจำหมู่บ้านเพียงแห่งเดียว ตั้งอยู่บริเวณศูนย์กลางของชุมชน จากข้อสันนิษฐานคาดว่าแรกเริ่มเดิมทีชุมชนแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานพร้อมๆ กับการตั้งศาลประจำหมู่บ้าน ซึ่งอยู่บริเวณหมู่ 11 ในปัจจุบัน และเนื่องจากสภาพแวดลอมของที่ตั้งชุมชนแห่งนี้มี



ลักษณะด้านหน้าติดถนนและด้านหลังติดแม่น้ำ จึงทำให้ชุมชนมีการขยายตัวออกไปทางด้านข้างของพื้นที่ทั้งสองข้าง ก่อนจะมีการแบ่งเขตพื้นที่การปกครองออกเป็น 5 หมู่ในปัจจุบัน จึงทำให้ไม่มีการเพิ่มจำนวนของศาลประจำหมู่บ้าน แต่อย่างไรก็ตามในชุมชนก็ยังคงมีการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมด้วยการประกอบพิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษประจำปีโดยจะประกอบพิธีร่วมกันทั้ง 5 หมู่บ้าน จึงถือว่าเป็นประเพณีใหญ่ของชุมชนแห่งนี้ สำหรับ “ป่าแหว” ในปัจจุบันมีอยู่ด้วยกัน 2 แห่งซึ่งมีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากความเป็นป่าช้า กล่าวคือ ป่าแหวทั้ง 2 แห่งนี้มีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ในบริเวณเขตพื้นที่ของ วัด ซึ่งตั้งอยู่ที่ปลายทั้งสองข้างของชุมชน ได้แก่ วัดเกาะแรต และวัดศรีประชาวัฒนาราม เนื่องจากการประกอบพิธีศพของชุมชนแห่งนี้ได้ปรับเปลี่ยนไปเป็นการผสมผสานพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเป็นหลัก จึงทำให้ป่าแหวมีจำนวนและขนาดของพื้นที่ที่ลดลง อย่างไรก็ตามการประกอบพิธีศพของชุมชนแห่งนี้ก็ยังคงใช้พื้นที่เรือนพักอาศัยและป่าแหวตามประเพณีแบบดั้งเดิม แม้ว่าจะมีการลดรายละเอียดของขั้นตอนลงบ้างก็ตามเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน



(บน) ชุมชนหมู่บ้านหนองปรัง ต.หนองปรัง อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี
(ขวา) ชุมชนหมู่บ้านเกาะแรต ต.บางปลา อ.บางเลน จ.นครปฐม



(บน) ชุมชนหมู่บ้านหนองปรัง ต.หนองปรัง อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี
(ขวา) ชุมชนหมู่บ้านเกาะแรต ต.บางปลา อ.บางเลน จ.นครปฐม



ภาพที่ 12: แผนที่แสดงตำแหน่ง ศาลประจำหมู่บ้านของชุมชนหมู่บ้านหนองปรัง จังหวัดเพชรบุรี และชุมชนหมู่บ้านเกาะแรต จังหวัดนครปฐม

ภาพที่ 13: แผนที่แสดงตำแหน่ง บ้านแหวและศาสนสถาน ชุมชนหมู่บ้านหนองปรัง จังหวัดเพชรบุรี และชุมชนหมู่บ้านเกาะแรต จังหวัดนครปฐม



การปรับตัวตามวิวัฒนาการความศรัทธากับความสัมพันธ์เชิง นิเวศวิทยา

ชุมชนบ้านหนองปรัง ตำบลหนองปรัง อำเภอยะย้อย จังหวัดเพชรบุรี จากการศึกษาวิวัฒนาการความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งหลังจากที่มีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยพบว่า ช่วงเวลาของการตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเพชรบุรี นับตั้งแต่ พ.ศ. 2321 หรือประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา ถือเป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ จากความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับการนับถือผีบรรพบุรุษเพียงอย่างเดียว แปรเปลี่ยนเป็นความศรัทธาที่ผสมผสานการนับถือศาสนาพุทธเข้าไปด้วยส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปตามสังคมวัฒนธรรม และประเพณีต่างๆ บนพื้นฐานความศรัทธาที่เปลี่ยนแปลง วิวัฒนาการความศรัทธาดังกล่าวส่งผลต่อการปรับตัวของระบบนิเวศวิทยาหรือสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง ดังนี้

1. **เรือน** ยังคงมีพื้นที่สำหรับประกอบพิธีเสนเรือนอยู่เรียกว่า “กะล่อห้อง” หมายถึงพื้นที่มุมห้องสำหรับอันเชิญผีบรรพบุรุษมารับเครื่องเซ่นไหว้ เพียงแต่การทำเสนเรือนในปัจจุบันได้ลดจำนวนครั้งลง เหลือสองถึงสามปีต่อครั้ง จากที่เคยนิยมทำกันปีละหนึ่งครั้ง สำหรับพิธีศพแม้ว่าการนับถือศาสนาพุทธของลาวโซ่งจะทำให้รูปแบบของการประกอบพิธีกรรมนั้นเปลี่ยนไป แต่สำหรับการทำพิธีศพที่เรือนก็ยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่อย่างเคร่งครัด

2. **ป่าแสว หรือ ป่าช้า** ยังเป็นพื้นที่สำหรับประกอบพิธีส่งดวงวิญญาณผู้ตายไปยังถิ่นฐานเดิมของบรรพบุรุษ เพียงแต่การประกอบพิธีกรรมในขั้นตอนของการเผาศพนั้น แต่เดิมจะทำการเผาศพในพื้นที่ของป่าแสวนั้นเลย จึงทำให้ป่าแสวมีขนาดใหญ่แต่สำหรับในปัจจุบันการประกอบพิธีกรรมในพื้นที่ป่าแสวนั้นได้ยกเลิกขั้นตอนของการเผาไป คงเหลือไว้แต่ทำเรือนแก้ว หรือ เรือนน้อย คือ เรือนจำลองที่มีลักษณะเหมือนเรือนจริง การทำ เสาหลวง ซึ่งมีสองแบบคือแบบ นก สำหรับผู้ชาย และแบบ ปลี สำหรับผู้หญิง โดยที่ยอดเสาจะมีพาหนะนำวิญญาณของผู้ตายไปเฝ้าถนในเมืองฟ้า และธงสีขาว-แดง บริเวณรอบเสาหลวง จึงทำให้ป่าแสวในปัจจุบันมีขนาดที่เล็กลงไปจากเดิมมาก

3. **ศาลประจำหมู่บ้าน หรือ ศาลพ่อปู่** ยังคงเป็นพื้นที่สำหรับประกอบพิธีไหว้ผีฟ้าและผีบรรพบุรุษอยู่ และเนื่องจากชุมชนหมู่บ้านหนองปรังมีการขยายตัว และมีการแบ่งเขตการปกครองตามระบบมหาดไทยกล่าวคือแบ่งออกเป็นหมู่ ดังนั้นจึงตั้งศาลประจำหมู่บ้านกระจายตัวออกไปครอบคลุมพื้นที่อยู่อาศัยตลอดทั้งชุมชน โดยศาลแต่ละแห่งจะมีตำแหน่งอยู่ที่ศูนย์กลางของเขตปกครองแต่ละหมู่ ซึ่งแม้ว่าจะมีการปรับตัวของระบบนิเวศวัฒนธรรมตามระบบการปกครอง แต่ก็ยังแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่ยังเชื่อมโยงกับความเชื่อดั้งเดิม

4. **ศาสนสถาน** เป็นพื้นที่สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่เพิ่มเข้ามาใหม่ในวัฒนธรรมความเชื่อของลาวโซ่ง ที่มีการเคารพนับถือและศรัทธาในศาสนาพุทธจึงทำให้ วัด



กลายเป็นศาสนสถานมีความสัมพันธ์กับประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ของลาวโซ่งเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับพิธีศพ ที่ปัจจุบันลาวโซ่งจะนิยมนำศพมาเผาที่วัดตามพิธีกรรมของศาสนาพุทธ หลังจากนั้นจึงจะเก็บกระดูกไปทำพิธีกรรมต่อที่ป่าแสว จึงนับเป็นการใช้พื้นที่ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อแบบผสมผสาน สำหรับศาสนาคริสต์ ปัจจุบันกำลังมีการก่อสร้างโบสถ์คริสต์อยู่ แต่จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามพบว่า มีการใช้พื้นที่ประกอบพิธีศพในรูปแบบของศาสนาคริสต์ในพื้นที่ศาสนสถานของศาสนาพุทธ แสดงถึงการเกื้อกูลกันของวัฒนธรรมความศรัทธาในชุมชนหนองปรังแห่งนี้

ชุมชนหมู่บ้านเกาะแรด ตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม สำหรับการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งหลังจากที่มีการย้ายที่ตั้งถิ่นฐานจากจังหวัดเพชรบุรี นับตั้งแต่ พ.ศ. 2440 หรือประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา ถือเป็นอีกหนึ่งช่วงเวลาสำคัญของวิวัฒนาการความศรัทธา ด้วยการนำเอาวัฒนธรรมความเชื่อในศาสนาพุทธที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่เคยอาศัยอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี ประกอบกับสังคมและวัฒนธรรมในบริบทใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมนี้ จึงก่อให้เกิดการปรับตัวของระบบนิเวศวิทยาหรือสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง ดังนี้

1. **เรือน** สำหรับเรือนบางหลังได้ทำการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ทั้งรูปแบบทางสถาปัตยกรรม วัสดุและเทคโนโลยีการก่อสร้าง ส่งผลให้เรือนมีวิวัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ เรือนบางหลังอาจจะไม่มี กะล่อห้อง แม้จะยังคงมีการประกอบพิธีเสนเรือนอยู่ หรือเรือนบางหลังไม่มีพื้นที่ใต้ถุนเรือน จึงทำให้การรวมพลังความศรัทธาของชาวบ้านที่จะมาทำพิธีศพที่เรือนพักอาศัยจากหายไป ด้วยการปรับเปลี่ยนไปประกอบพิธีศพที่วัดแทน

2. **ป่าแสว หรือ ป่าช้า** พื้นที่ประกอบพิธีศพ มีจำนวนลดลงแตกต่างไปจากบริบทเดิมและมีการกำหนดตำแหน่งของป่าแสวในลักษณะใหม่ กล่าวคือ **ป่าแสว** ในชุมชนหมู่บ้านเกาะแรดนี้ได้ฝังตัวอยู่ในขอบเขตของ วัด บริเวณเดียวกับพื้นที่เก็บกระดูก ซึ่งต่างจากเดิมที่เคยกำหนดขอบเขตพื้นที่ไว้ในบริเวณป่าช้าของชุมชนเพื่อให้สะดวกต่อการทำพิธีศพที่ผสมผสานพิธีกรรมทางศาสนาพุทธเข้าไว้ด้วยกันและถึงแม้พื้นที่ป่าแสวจะใช้ทำพิธีส่งดวงวิญญาณ แต่รูปแบบของพิธีกรรมก็ได้ถูกกลดรายละเอียดของขั้นตอนลงไป

3. **ศาลประจำหมู่บ้าน หรือ ศาลพ่อปู่** ชุมชนแห่งนี้แม้จะยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิมเอาไว้ ด้วยการจัดพิธีไหว้ศาลพ่อปู่ประจำปีทุกครั้ง แต่เนื่องด้วยปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมในบริบทนี้ จึงก่อให้เกิดการปรับตัวของระบบนิเวศ เป็นผลทำให้ศาลประจำหมู่บ้านของชุมชนแห่งนี้มีจำนวนลดลงไปจากบริบทเดิม

4. **ศาสนสถาน หรือวัดในศาสนาพุทธ** นอกเหนือจากการเป็นสถานที่หลอมรวมจิตใจของคนในชุมชนลาวโซ่งแล้ว วัดยังเป็นพื้นที่ผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับการนับถือผีบรรพบุรุษ ด้วยการจัดสรรพื้นที่เป็นป่าแสวสำหรับประกอบพิธีศพด้วย



สรุปผลการศึกษา

การศึกษาวิวัฒนาการความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งสามารถแบ่งออกเป็นสามระยะเวลาดังนี้ ระยะที่ 1 ช่วงเวลาของการตั้งถิ่นฐานในแคว้นสิบสองจุไทย เมืองแกง (เดียนเบียนฟู ประเทศเวียดนามในปัจจุบัน) ก่อน พ.ศ. 2321 หรือประมาณก่อน 200 ปีที่ผ่านมา ระยะที่ 2 ช่วงเวลาของการตั้งถิ่นฐานในชุมชนหมู่บ้านหนองปร่ง ตำบลหนองปร่ง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี นับตั้งแต่ พ.ศ. 2321 จนถึงปัจจุบัน หรือประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา และระยะที่ 3 ช่วงเวลาของการตั้งถิ่นฐานในชุมชนหมู่บ้านเกาะแรด ตำบลบางปลา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมนับตั้งแต่ พ.ศ. 2440 จนถึงปัจจุบัน หรือประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา

จากการศึกษาทั้งสามระยะเวลาคพบว่าความเชื่อและความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งมีผลมาจากการย้ายที่ตั้งถิ่นฐานมายังบริบทใหม่ที่แตกต่าง ซึ่งแต่เดิมลาวโซ่งจะมีความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีบรรพบุรุษเพียงอย่างเดียว แต่ในปัจจุบันจากปัจจัยทางด้านสังคม วัฒนธรรม และประเพณีต่างๆ นี้เองที่ทำให้ลาวโซ่งมีการเรียนรู้ที่จะปรับตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไปจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อให้สามารถดำเนินวิถีชีวิตในรูปแบบของวัฒนธรรมดั้งเดิมร่วมกับวัฒนธรรมในบริบทใหม่ได้อย่างกลมกลืน รวมไปถึงการเปิดรับเอาวัฒนธรรมความเชื่อและความศรัทธาในพุทธศาสนา เข้ามายึดถือปฏิบัติ ผสมผสานไปกับความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีบรรพบุรุษ สะท้อนออกมาในรูปแบบของประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ที่แปรเปลี่ยนไป

วิวัฒนาการความศรัทธาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งนี้ ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านการสรรค์สร้างสิ่งแวดล้อมด้วยการกำหนดบทบาทการใช้งานของพื้นที่สำหรับการประกอบ ประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและความศรัทธา รวมไปถึงความหมายของพื้นที่ การครอบครองพื้นที่และตำแหน่งของพื้นที่ที่สัมพันธ์กับชุมชน รวมเรียกว่าความสัมพันธ์เชิงนิเวศวิทยาวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ความสัมพันธ์ต่างๆ เหล่านี้ผันแปรไปตามเงื่อนไขของสังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีลักษณะแตกต่างกันไปตามแต่ละบริบท รวมไปถึงปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “ศรัทธาวิวัฒน์”



เชิงอรรถ

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งในโครงการวิจัย ทนวิจัย ศาสตราจารย์วิจัยดีเด่น ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ อรศิริ ปาณินท์ ประจำปี พ.ศ. 2552 “การศึกษาแบบองค์รวมของการปรับตัวในบริบทใหญ่ที่แตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาวในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย” จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

² อรศิริ ปาณินท์ และคณะ. ไท-ลาว: รายงานความก้าวหน้างานวิจัยในรอบปีที่ ๑ โครงการวิจัย “การศึกษาแบบองค์รวมของการปรับตัวในบริบทใหญ่ที่แตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาวในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย”. กรุงเทพฯ. 2553. หน้า 19.

³ มนตรี ขนติสาโร. พระมหา. “คำปรารภ” มุลนิธิไทยทรงดำแห่งประเทศไทย. มุลนิธิไทยทรงดำแห่งประเทศไทย, นครปฐม, 2548. หน้า 46-62.

⁴ สัมภาษณ์อาจารย์วงเดือน วันชัย: สัรวภาคสนาม จังหวัดเพชรบุรี, 21 มกราคม พ.ศ. 2554.

⁵ สัมภาษณ์ผู้ใหญ่มากิจ เพชรชวน คุณตาสะอาด เพชรชวน อายุ 80 ปี คุณตาสีอก เพชรชวน อายุ 80 ปี: สัรวภาคสนาม จังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2553 และสัมภาษณ์คุณยายประเทือง เพชรชวน อาจารย์สุมาลี เพชรทอง ที่ทำการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมไทยทรงดำ: สัรวภาคสนาม จังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554.

⁶ พนิดา เย็นสมุทร. คำและความหมายในภาษาลาวโซ่ง, วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2524. หน้า 30-32.

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

นำวัลย์ กิจรัชกุล. การศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐาน
ประชากร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ของ
ลาวโซ่ง ในจังหวัดนครปฐม. นครปฐม:
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, 2532.

พนิดา เย็นสมุทร. คำและความหมายในภาษา
ลาวโซ่ง, วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, 2524.

มนตรี ขนดีสาร. พระมหา. “คำปรารภ” มุลนิธิ
ไทยทรงดำแห่งประเทศไทย. มุลนิธิไทย
ทรงดำแห่งประเทศไทย, นครปฐม, 2548.

เดวิด คินส์ลีย์ (เขียน) สภาวรรณ สุภมันตรา
(แปล), นิเวศวิทยากับศาสนา จิตวิญญาณ
เชิงนิเวศในมุมมองต่างวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา, 2551.

อรศิริ ปาณินท์ และคณะ. ไทย-ลาว. รายงานความ
ก้าวหน้างานวิจัยในรอบปีที่ ๑ โครงการ
วิจัย “การศึกษาแบบองค์รวมของการ
ปรับตัวในบริบทใหญ่ที่แตกต่างของกลุ่ม
ชาติพันธุ์ ไทย-ลาว ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง
ของประเทศไทย”. กรุงเทพฯ, 2553.

วีระ อินพันทัง. “การกลายรูปในเรือนลาวโซ่ง”,
รายงานความก้าวหน้างานวิจัยในรอบ
ปีที่ ๑ โครงการวิจัย “การศึกษาแบบ
องค์รวมของการปรับตัวในบริบทใหญ่ที่
แตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทย-ลาว ใน
พื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย”.
กรุงเทพฯ, 2553.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการ
วิจัยวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์อมรินทร์, 2553.

เอส. เอส. อนาคามี. พุทธรัฐ. กรุงเทพฯ: สำนัก
พิมพ์สยามมิส พับลิชชิ่ง เฮ้าส์, 2553.

การสำรวจภาคสนาม

จากการสำรวจภาคสนาม จังหวัดนครปฐม ครั้งที่
หนึ่ง 26 กันยายน 2552 ครั้งที่สอง วัน
ที่ 24 กันยายน 2553 ครั้งที่สาม 19
กุมภาพันธ์ 2554.

จากการสำรวจภาคสนาม จังหวัดเพชรบุรี ครั้งที่
หนึ่ง 21 พฤศจิกายน 2552 ครั้งที่สอง
วันที่ 21 มกราคม 2554

สื่ออินเตอร์เน็ต และสื่ออื่นๆ

เว็บไซต์ไทยทรงดำ, <http://www.thaisongdumphet.is.in.th/>

IDO Travellers : E-Magazine, www.idotravel-lers.com, ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 ตุลาคม 2551.

ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม,
http://province.m-culture.go.th/vdn_nk/



Evolution of Faithfulness in Lao Song

Pattanapakorn Leelaprut
Department of Architecture
Faculty of Architecture, Silpakorn University

Abstract

"Faithfulness" is a personal sense which develops from thinking methodology and mentality of humans, based on individual believes, interests and trusts. When time goes by, all the circumstance factors both internal and external can have an impact to stimulate the change of thinking process and rational beyond human believes. All these phenomenology reflect to the evolitional of faithfulness of humans. Same as a case research in Lao Song, the ethnic which originally believe in animism since the period when settlement in SibSong Ju Tai at Thaeng. Until moving to the Central Region Basin of Thailand, the plentiful area of believes in Buddhism, they learn to adjust themselves toward the context of new settlement according to the pathway of trust and faith.

The objectives of research framework for **"Evolitional of Faithfulness in Lao Song"** divided into three main points. The first purpose is aimed to study the evolitional faithfulness development during the period of immigration from Sib Song Ju Thai, Thaeng (Dien Bien, Vietnam at present) onto the Central Region Basin of Thailand. The second point is to understand relations between faithfulness and cultural ethnoecology in term of built environment of each community and feature of space utilization for their activities in related with believes and faithfulness. The last purpose is to study the adjustment of Lao Song toward socials, cultures, customs and ceremonies resulting from the evolitional of faithfulness in their believes.

The outcome of research study shown that the evolitional of faithfulness in Lao Song has an impact from their settlement migration in which the environment is different in all aspects such as socials, cultures, customs and ceremonies. As a result, these factors allow them to learn for a gradually adjustment, step by step, from time to time and from generation to the next generation. They learn to maintain their living by harmonizing their original tradition into culture and believe of the new context. The obvious result shown that now Lao Song still believe in animism in parallel with believe in Buddhism as well as to create the environments of their community. This can support the assumption of **"Evolitional of Faithfulness"**.

Key word : Faithfulness / Cultural Ethnoecology / Evolution / Adjustment / Lao Song



